

תיאוריית האופטימליות, עמ' 1

פונולוגיה גנרטיבית גזירתית:

ייצוג תשתיתי

חוקים פונולוגיים מסודרים; מיישמים חוק על הפלט של החוק הקודם
הפלט של החוק האחרון: הייצוג השטחי (פונטי)

תיאוריית האופטימליות:

קלט (≈ ייצוג תשתיתי)

מספר אין-סופי של מועמדים לפלט (נוצרים ע"י המחולל GEN)

פרוצדורת הערכה (EVAL) לבחור את המועמד הנכון

אילוצים אוניברסליים הניתנים להפרה עם דירוג ייחודי לכל שפה (CON), לשימוש EVAL

באנגלית בריטית, התנועה האחורית הנמוכה היא מעוגלת, בעוד שבאנגלית אמריקאית היא איננה מעוגלת. זאת אומרת שבאנגלית בריטית האילוץ BkRD מדורג יותר גבוה מ-LoUNRD, בעוד שבאנגלית אמריקאית הדירוג הוא ההפוך. אפשר לומר שאילוץ עם דירוג יותר גבוה „שולט“ על אילוץ עם דירוג יותר נמוך. מסמנים שליטה עם הסמל >>.

אנגלית בריטית: BkRD >> LoUNRD

אנגלית אמריקאית: LoUNRD >> BkRD

את ההערכה מציגים בטבלה (tableau). הפרת אילוץ מסומן בכוכבית (*). הפרה „קטלנית“, כזו ש„הורג“ אחד המועמדים, מסומן *!. ואת המנצח מסמנים ☞.

ה-tableau לאנגלית אמריקאית, בהנחה שהקלט הוא /o/.

/o/	LoUNRD	BkRD
1. ɔ	*!	
2. ☞a		*

את ההירארכיות של גובה תנועות וחותכים של עיצורים אפשר לממש כאילוץ עם דירוג אוניברסלי:

*MID >> *HI >> *LO

*DORS >> *LAB >> *COR

או איך מקבלים את מערכת התנועות של עברית? את התנועה הנמוכה [a] מקבלים ע"י אותו הדירוג שיש באנגלית אמריקאית. אבל איך מקבלים תנועות גבוהות ואמצעיות למרות האילוץ *HI >> *MID? **תשובה:** מסומנות איננה הסיפור המלא. המסומנות היא האויב של יכולת הביטוי. אם יש בקלט /i/, /e/, /r/ והפלט הוא תמיד [a], מאבדים משהו מיכולת הביטוי. הפורמליזציה ב-OT מוסיפה לאילוץ המסומנות **אילוץ נאמנות**, שקובעים שעדיף שהקלט והפלט יהיו זהים. סוג אחד של נאמנות הוא זהות בין הקלט לפלט בתכונות מסוימת: IO-IDENT_{FEAT}. אילוץ הנאמנות מדורגים בין אילוץ המסומנות.

IO-IDENT_{hi}, IO-IDENT_{lo} >> *MID >> *HI >> *LO

עברית:

*MID >> IO-IDENT_{lo} >> IO-IDENT_{hi} >> *HI >> *LO

ערבית ספרותית:

tableau לעברית:

/o/	IO-IDENT _{hi}	IO-IDENT _{lo}	*MID	*HI	*LO
1. u	*!			*	
2. ☞o			*		
3. ɔ		*!			*

תיאוריית האופטימליות, עמ' 2

tableau לערבית ספרותית:

/o/	*MID	IO-IDENT _o	IO-IDENT _{hi}	*HI	*Lo
1. u			*	*	
2. o	*!				
3. ɔ		*!			*

איך הגבלות על תוכן הקלט (עשירות הבסיס). זאת אומרת שלא קיימים מלאי פונמות תשתיתיות.

מה קורה עם התנועות בצרפתית?

אם מתייחסים רק לתנועות הלא-אפיות, מקבלים את הדירוג הבא:

$$\text{BkRd, LOUNRD, SHORT} \gg \text{IO-IDENT}_{\text{feat}} \gg \text{FtUNRD, LOBK, *NAS, *MID} \gg \text{*HIGH} \gg \text{*LOW}$$

עכשיו נוסיף את התנועות האפיות. מסומנות-היתר הנובעת מהאפיות מאוזנת ע"י ההגבלה שהתנועות תהיינה נמוכות (הגובה הבלתי-מסומנת). תנועה כמו [i] הייתה מפירה גם את *NAS וגם את *HI. כל אחד מהאילווצים האלה מדורג נמוך יחסית בצרפתית: תנועות אפיות ותנועות גבוהות הינן דקדוקיות לגמרי. אבל לעיתים קרובות יש אפקט מצטבר כשמדובר בהפרה של שני אילווצים. (רואים זאת בבירור בטבלאות של מלאי העיצורים והתנועות). משיגים את התוצאה הזאת דרך מה שנקרא „איחוי מקומי“ של אילווצים. במקרה הזה, מאחים את *NAS עם הירארכיית הגובה. התוצאה היא ההירארכיה החלקית הזאת:

$$\text{*NAS\&*MID} \gg \text{*NAS\&*HI} \gg \text{*NAS\&*Lo}$$

בניגוד לאילווצים האינדיבידואליים, *NAS&*MID ו- *NAS&*HI מדורגים גבוה מספיק לכפות את הנמכת תנועות כמו /i/ (למשל, הגזע /fin/ בלי סופית נהגה [fɛ̃] ולא [fi]). הרעיון הוא שהפרת שני אילווצים בו־זמנית יותר גרועה מהפרת אחד מהם בלבד.

$$\text{BkRd, LOUNRD, SHORT} \gg \text{IO-IDENT}_{\text{feat}}, \text{*NAS\&*MID} \gg \text{FtUNRD, LOBK, *NAS, *MID, *NAS\&*HI} \gg \text{*HI, *NAS\&*Lo} \gg \text{*Lo}$$

הנה tableau חלקי המראה מדוע fin 'סוף' נהגה [fɛ̃] ולא [fi], [fã] או [fã̃]. כדי לא להסתבך יותר מדי, נניח שהקלט (הצורה התשתיתית) הוא /fi/ ולא /fin/.

/fi/	IO-IDENT _{bk}	*NAS&*MID	*NAS&*HI	*NAS&*Lo
a. fi			*!	
b. fẽ		*!		
c. fẽ				*
d. fã	*!			